

Nepokladám za správné, že sa tak, ako napokon v celom národnom hospodárstve, úplne nedostatočne diferencuje hodnotenie jednotlivých pracovníkov alebo tímov podľa kritérií tvorivosti, výkonnosti a prínosu. Odmeňovanie na vedeckých pracoviskách by malo byť oveľa variabilnejšie ako inde, pretože aj rozdiely v kvalite sú tu oveľa markantnejšie. Vypracovať a presadiť adekvátne kritériá a postupy hodnotenia isteže nie je jednoduché, ale treba s tým energicky začať. Ináč sa ťažko podarí dosiahnuť,

aby priemer alebo i sterilita nezaberali priestor, ktorý by mal patriť skutočnej vedeckej tvorivosti.

Berte tieto moje poznámky len ako námety, o ktorých nám bude treba dôkladnejšie uvažovať. Dúfam, že ak sa medzi nami vytvorí vzťah vzájomnej dôvery, spoločnými silami sa nám podarí z Filozofického ústavu vytvoriť pracovisko, ktoré si zaslúžene získa vedecké a spoločenské uznanie.

Július Strinka

ARCHIVNÍ SOUBOR PRACÍ JANA PATOČKY

Česká filozofie se v poválečné době vyvíjela v neobyčejně svízelné situaci. Mocenské rozdělení Evropy mělo v naší zemi za následek vládu ideologie, která izolovala české intelektuály od okolního světa, přivodila celkové snížení úrovně vzdělání a aktivně potlačovala jakékoli nezávislé myšlení. Přesto se u nás vždy našly osobnosti, které tomuto tlaku vzdorovaly a dokázaly i v nesnadných podmínkách uchovávat hodnoty evropské kulturní tradice, tvořit nezávislou literaturu, umění a filozofii.

K nejvýraznějším postavám tohoto typu patřil bezesporu český filozof Jan Patočka (1907—1977). Tento žák Edmunda Husserla a Martina Heideggera celý život za neobyčejně svízelných podmínek zprostředkoval svým studentům s nebyvalou erudicí klíčové momenty dějin evropské filozofie a vytvořil též rozsáhlé filozofické dílo, v němž svébytným způsobem rozvinul fenomenologické koncepty svých učitelů. Na sklonku svého života završil své celoživotní myslitelské dílo činem, který byl skutečným naplněním jeho intencí.

Po studii slovanské filologie a filozofie na Univerzitě Karlově

v Praze pokračoval Jan Patočka ve studii filozofie v Paříži, Berlíně a Freiburgu. Publikovat začal již v roce 1928 v časopise *Česká mysl*, kde uveřejnil mezi válkami řadu recenzí a článků. Svou první knihu, habilitační spis *Přirozený svět jako filozofický problém*, vydal v roce 1936. Za války byl stálým přispěvatelem časopisu Václava Černého *Kritický měsíčník* a uveřejňoval drobnější práce také v edici *Svazky úvah a studií* nakl. V. Petra.

Po válce Patočka přednášel dějiny filozofie na Filozofické fakultě UK, avšak v roce 1949 musel z fakulty odejít a publikovat mohl nadále jen velmi omezeně. Zaměstnání našel nejprve v knihovně Masarykova ústavu a po jeho rozpuštění v Pedagogickém ústavu ČSAV, kde se až do roku 1958 věnoval studiu díla J. A. Komenského.

Výsledkem jeho práce na poli kmenologie a dějin vědy je v roce 1964 kniha *Aristotelés, jeho předchůdci a dědicové*, v roce 1965 uveřejňuje ve *Filozofickém časopise* rozsáhlý *Úvod do Husserlovy fenomenologie*. V roce 1968 se stává řádným profesorem Univerzity Karlovy; jeho fenomenologické přednášky mají vel-

ký ohlas i u širší kulturní veřejnosti. Postupující „normalizace“ stále více omezuje jeho působnost a roku 1972 je donucen odejít proti své vůli do penze. Odchodem z univerzity však jeho práce nekonečí. Na soukromých seminářích, které pořádá pravidelně jednou i vícekrát týdně ve svém bytě, a v několika celosemestrových přednáškových cyklech pro větší společnost znovu promyšlí základní problémy fenomenologické filozofie a seznamuje posluchače s výsledky svého celoživotního uvažování o filozofii dějin. Z těchto přednášek vzešly později dvě knihy samizdatové edice Petlice — *Dvě studie o Masarykovi a Kaciřské eseje o filozofii dějin*.

Byla to i vnitřní logika jeho filozofického postoja, která vedla Jana Patočku na sklonku života k těsné spolupráci s těmi, kdo se rozhodli vystupovat na obranu lidských a občanských práv. V roce 1976 se připojuje k jejich protestu proti věznění hudebníků skupin *The Plastic People of the Universe* a *DG 307* a stál při vzniku občanské iniciativy *Charta 77* jako jeden z jejích prvních mluvčích. Po sérii nekonečných policejních výslechů v březnu 1977 musel být hospitalizován a krátce nato umírá.

Myslitelský odkaz Jana Patočky patří k hodnotám, které mají pro český duchovní život a českou kulturu zásadní význam a které se staly pevnou součástí kultury evropské. Jeho dílo je základním pramenem pro studium evropské filozofické tradice, jejíž vrcholné výkony Patočka s ojedinělou erudicí a s neobyčejnou schopností intelektuálního vcítění zprostředkuje. Jeho schopnost pronikavé a syntetické interpretace mu umožnila sledovat v evropských duchovních dějinách skrytou kontinuitu filozofické snahy o život založený v rozumovém nahlédnutí, která má svůj původ již u Platóna. Patočka se v době defini-

tivního rozpadu klasické metafyziky stále znovu vrací k tomuto původnímu východisku a pokouší se hledat cesty, které by uchovaly základní hodnoty původní filozofické intence, ale vyhnují se slepé uličce metafyzických myšlenkových forem a schémat.

Tato snaha reagovat na konec metafyziky návratem k jejímu živému zdroji propustuje celé Patočkovu dílo. Právě z této pozice je možné pochopit Patočkovu schopnost spojit zdánlivě nespojitelné: ztotožnit se na jedné straně s platónským étosem života v pravdě a ve světle idejí a na druhé straně přijmout a domýšlet radikální kritiku celé metafyzické tradice na fenomenologickém základě. Patočkovu myšlení osciluje mezi těmito dvěma póly, celkové vyznění se v různých obdobích nebo i jen v textech velmi liší, ale díky prohloubenému konceptu dějinnosti dokáže obojí udržet v jednotě.

Význam Patočkova díla pro duchovní život naší země v budoucnosti nesporně dále poroste. Pro systematické filozofické uvažování bude těžištěm Patočkova mnohohrstenatého myšlenkového odkazu nesporně způsob, jakým vykládá a spojuje fenomenologii Husserlovu a Heideggerovu, příp. jakým směrem fenomenologickou filozofii rozvíjí. Pro všeobecné filozofické vzdělání budou velmi důležité jeho interpretace klíčových postav filozofické tradice a také osobitě pojetí filozofie dějin. Nejširší publikum si však zřejmě najdou jeho práce o filozofii českých dějin, postavení české vzdělanosti a českého národa v evropských dějinách, které určitě vyvolají další živou diskusi a ovlivní hlubší politické reflexe naší současnosti.

Stále rostoucí zájem o Patočkovu dílo lze zaznamenat v zahraničí, především ve francouzské a německé jazykové oblasti, kde je toto dílo nej-

lépe známo: ve Francii již vyšla celá řada knižních překladů a v Německu vycházejí pětisvazkové *Vybrané spisy* v nakladatelství Klett-Cotta. Kromě toho vyšla řada překladů v angličtině, italštině a v dalších evropských jazycích. Ve Vídni se koná každoročně 13. března tzv. *Patočka Memorial Lecture*, kde přednášejí vynikající filozofové z celého světa.

Hned po Patočkově smrti začali jeho žáci pracovat na záchraně jeho literární pozůstalosti. Převzali tuto pozůstalost od dědiců, ukryli ji, aby se zabránilo jejímu případnému zabení policií, a začali ji zpracovávat. Fakticky se tak ustavil Archiv Jana Patočky, který začal v nesnadných, více méně konspirativních podmínkách samizdatově publikovat tzv. *Archivní soubor prací J. Patočky*. Dnes má tento Archiv, který začal od počátku roku 1990 působit při Filozofickém ústavu ČSAV, k dispozici v podstatě vše, co Jan Patočka napsal, včetně toho, co vyšlo v samizdatu a později v zahraničí. Kopie prakticky celé pozůstalosti převzal během 80. let také vídeňský Archiv Jana Patočky při Ústavu pro vědy o člověku (Institut für die Wissenschaften vom Menschen), který spravuje autorská práva při vydávání překladů Patočkových děl v zahraničí.

Archivní soubor prací Jana Patočky, v němž byly samizdatově publikovány zhruba dvě třetiny autorovy písemné pozůstalosti, zahrnuje dnes 27 svazků:

I. *Umění a filozofie* (první vydání svazků 1–3 uspořádal Jiří Němec a Petr Rezek)

Sv. 1. 217 s. [Praha 1977, 2. vyd. 1986]

Sv. 2. ss. 218–420 [Praha 1977, 2. vyd. 1986]

Sv. 3 ss. 421–550 [Praha 1977, 2. vyd. 1986]

Sv. 4 Dodatky 430 s. [Praha 1985]

II. *Péče o duši*

Sv. 1 1929–1949 310 s. [Praha 1987]

Sv. 2. 50. léta 483 s. [Praha 1987]

Sv. 3. 60.—70. léta 407 s. [Praha 1987]

Sv. 4. Platon a Evropa 299 s. [Praha 1979]

Sv. 6. Kacířské eseje... 334 s. [Praha 1988]

III. *Masaryk* 365 s. [Praha 1979]

IV. *Co jsou Češi?* 480 s. [Praha 1989]

V. *Přirozený svět a pohyb lidské existence*

Sv. 1. 250 s. [Praha 1980]

Sv. 2. 300 s. [Praha 1980]

Sv. 3. 250 s. [Praha 1980]

Sv. 4. 220 s. [Praha 1983]

VI. *Úvod do fenomenologické filozofie*

155 s. [Praha 1989]

VII. *Nejstarší řecká filozofie*

350 s. [Praha 1977]

VIII. *Základní problémy před Sokratovské filozofie*

198 s. [Praha 1989]

IX. *Sókratés* 168 s. [Praha 1978]

X. *Platón* 425 s. [Praha 1983]

XI. *Aristotelés* 137 s. [Praha 1985]

XII. *Spisy komenologické* (uspořádal Radim Palouš)

Sv. 1. 320 s. [Praha 1980]

Sv. 2/1 300 s. [Praha 1980]

Sv. 2/2 310 s. [Praha 1980]

Sv. 3/1 183 s. [Praha 1982]

Sv. 3/2 74 s. [Praha 1983]

Sv. 3/3 189 s. [Praha 1983]

Rada světlemodrých svazků formátu A4 obsahuje všechen zachovaný textový materiál, jak dříve publikovaný, tak rukopisný, včetně zlomků, náčrtů a poznámek. Tento *Archivní soubor* vyšel v nákladu cca 100 exemplářů a je badatelům k dispozici v ně-

kolika vědeckých institucích v různých státech.

Tato ojedinělá samizdatová edice plnila a plní tři důležité funkce: za prvé, zachránila a zajistila podstatnou část Patočkova myšlenkového odkazu v době, kdy byl tento odkaz ohrožen, za druhé jej zpřístupnila poměrně širokému okruhu odborných zájemců a výrazně tak ovlivnila českou filozofickou diskusi uplynulých desetiletí, a konečně, za třetí, vytvořila základ pro knižní vydání *Sebraných spisů*, které přinese zpracovaný korpus Patočkova díla, po obsahově-tematické stránce úplný, avšak bez

neukončených textových variant, přípravných prací a poznámek. Všechny tyto materiály, jež pro úzce specializované studium nejsou bez významu, bude možné i v budoucnosti snadno identifikovat a v případě potřeby nalézt v existujícím *Archivním souboru*.

Ocenění za toto vydání Patočkova díla patří editorům Ivanu Chvatíkovi, Pavlu Koubovi a stálým členům redakčního kolektivu Janu Vítovi a Miroslavu Petříčkovi mladšímu, jakož i Jiřímu Němcovi a Petru Rezkovi, kteří uspořádali první tři svazky o umění, a Radímu Paloušovi, který se ujal spisů komeniologických.